

MELLAN KRIG OCH FRED? SVERIGE, SVENSKARNA OCH FÖRSVARET

JOAKIM BERNDTSSON, ULF BJERELD OCH KARL YDÉN

Sammanfattning

Säkerhetsläget i Sverige och norra Europa har försämrats sedan åtminstone 2014. Sedan dess har svensk försvars- och säkerhetspolitik svängt kraftigt i riktning mot nationellt försvar, avskräckning och kollektiv säkerhet inom ramen för Nato, där Sverige blev medlem i mars 2024. Samtidigt är det inte bara hot om krig eller militärt angrepp som präglar den politiska och mediala debatten; ord som hybridkrigföring, skymningsläge och gräzonsproblematik har blivit vanliga för att beskriva den komplexa hotbild som finns. Så sent som i januari 2025 konstaterade statsministern att Sverige visserligen inte befinner sig i krig, men att det inte heller råder fred. Vi har under senare år kunnat konstatera en ökad samstämmighet mellan opinion och politik i flera viktiga försvars- och säkerhetspolitiska frågor. I ljuset av omfattande förändringar – där det svenska Natomedlemskapet kan sägas utgöra det senaste och mest långtgående exemplet – frågar vi oss i detta kapitel hur det står till med denna samstämmighet och stödet för de institutioner som ska skydda Sverige och dess befolkning. Analysen visar fortsatt samstämmighet, men också tendenser till förändring, särskilt vad gäller opinionen kring försvarsutgifterna.

”Sverige är inte i krig. Men det råder inte heller fred” (Regeringen, 2025). Så sammanfattade statsminister Ulf Kristersson säkerhetsläget i sitt anförande vid Folk och Försvars rikskonferens i Sälen 2025. Enligt statsministern råder ingen ”riktig fred” då samhället präglas av allvarliga konflikter i form av hybridattacker, påverkanskampanjer och proxykrigföring, eller krig via ombud. Ett år tidigare hade ministern för civilt försvar, Carl-Oskar Bohlin, varnat för att ”det kan bli krig i Sverige” (Regeringen, 2024). Uttalandet skapade viss uppståndelse i media, men det var uppenbart att ministern hade för avsikt att öka medvetenheten om säkerhetsläget hos hela det svenska folket. Detta var inget nytt; sedan åtminstone 2014 har vi kunnat notera en tydlig och uttalad strategi hos viktiga instanser som Försvarsberedningen att åter öka ”krigsmedvetenheten” hos det svenska folket (Berndtsson, 2024). Detta går också hand i hand med den sedan 2015 återupptagna totalförsvarsplaneringen och därtill en rad åtgärder för att öka beredskapen, motståndskraften, försvarsengagemanget och försvarsviljan hos svenskarna (Berndtsson, 2025; Persson & Widmalm, 2023).

Det är således ett komplicerat och svåröverskådligt läge i gränslandet mellan fred och krig som svenskarna förväntas anpassa sig till. När det gäller säkerhets- och försvarspolitik handlar det också om en anpassning till rollen som Natomedlem, fortsatt omfattande ekonomiska satsningar på det militära (och i betydligt mindre utsträckning det civila) försvaret, ett fortsatt stöd till Ukraina och, sedan januari 2025, en anpassning till USA:s vikande engagemang i Nato och för att garantera europeiska länders säkerhet. Vi har under senare år kunnat konstatera en ”samstämmighet” mellan opinion och politik i flera viktiga försvars- och säkerhetspolitiska frågor (Ydén m.fl., 2022, 2024).

I försvarsforskningen används samstämmighet (*concordance*) i teorier om civil-militära relationer, där forskare som Rebecca Schiff (2009) pekat på vikten av enighet kring militärens roll i samhället mellan politiker, den militära ledningen och befolkningen. En hög nivå av samstämmighet kring centrala frågor, som metod för rekrytering (till exempel yrkesförsvaret eller värnplikt eller någon kombination) eller politiska beslut som rör försvarets förutsättningar (t.ex. storlek, budget) indikerar både fungerande civil-militära relationer och en grad av folkförankring och legitimitet när det gäller militärens roll i samhället (se även Shields, 2020). Detta blir såklart än viktigare i tider av osäkerhet eller kris.

I ljuset av säkerhetsläget och de omfattande förändringar som skisseras ovan – där det svenska Natomedlemskapet får sägas utgöra det kanske viktigaste och mest långtgående exemplet – frågar vi oss hur det står till med denna samstämmighet och därmed det folkliga stödet för de institutioner som ska skydda Sverige och dess befolkning i en tid av komplexa och gränsöverskridande säkerhetshot. I vår analys fokuserar vi i tur och ordning på fyra områden som tillsammans kan ge oss en indikation på hur det står till med samsynen kring försvaret i gränslandet mellan krig och fred: 1) totalförsvaret och försvarsvilja, 2) förtroendet för försvaret, 3) förtroendet för Nato, och 4) inställningen till försvarsutgifterna.

Totalförsvaret och försvarsvilja

Efter annekteringen av Krim 2014 beslutade regeringen (i december 2015) om återupptagen totalförvarsplanering (Berndtsson, 2024, 2025). Det svenska totalförsvarets historia går tillbaka till 1940-talet och har under långa perioder utgjort en bärande strategi för organiseringen av det territoriella försvaret (se t.ex. Ångström & Ljungkvist, 2023). Tanken är att mobiliseringen av det militära försvaret tillsammans med en stor del av det civila samhället ökar förmågan att avskräcka en potentiell angripare eller, i händelse av krig eller angrepp, att maximera landets försvarsförmåga. Totalförsvaret har genomgått en rad förändringar över tid, men har ofta utgjort en kombination av militärt, ekonomiskt, civilt och psykologiskt försvar. En förutsättning för ett trovärdigt och starkt totalförsvaret är en stark folkförankring och en vilja hos befolkningen att på olika sätt bidra till försvaret i händelse av krig eller svår kris, det som vi ofta kallar försvarsvilja.

Begreppet försvarsvilja har mätts på lite olika sätt i Sverige sedan åtminstone 1950-talet (se ex. Persson & Widmalm, 2023; Malmström & Berndtsson, 2025; Jonsson & Wedebrand, 2021). Även i SOM-undersökningen har det ställts frågor om självuppskattad försvarsvilja och frågor om behovet av ett starkt militärt försvar (se även kapitel av Widmalm m.fl., denna volym). I 2024 års undersökning uppger 88 procent av de svarande att det är viktigt eller mycket viktigt med ett starkt militärt försvar, en ökning från 75 procent år 2021 (Ydén m.fl., 2022). Samtidigt är det en väsentligt mindre andel som själva uppger att de skulle engagera sig i det *militära* försvaret i händelse av krig. I 2024 års undersökning uppger ungefär var femte svarande (19 procent) att det är ganska eller mycket troligt att de skulle engagera sig i det militära försvaret i händelse av krig (jämfört med 17 procent år 2019). Samtidigt uppger en majoritet (60 procent) att det är ganska eller mycket troligt att de skulle engagera sig i det *civila* försvaret i händelse av krig (jämfört med 56 procent 2019).

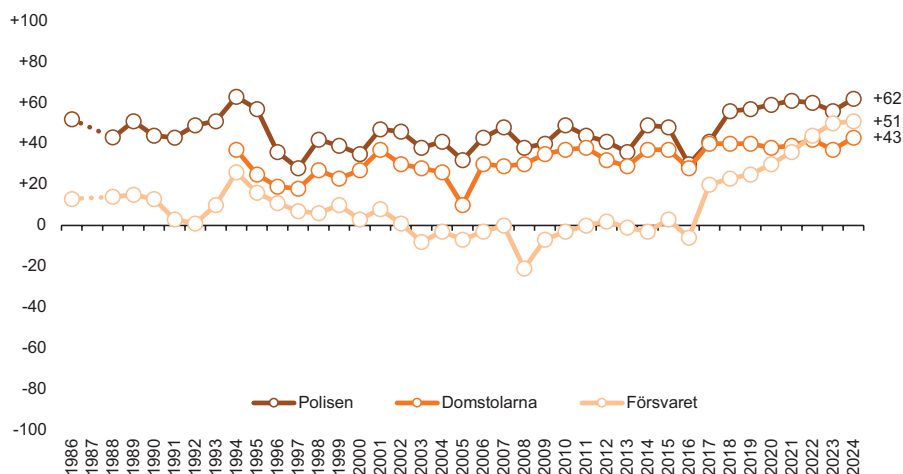
Som vi kan se är förändringen mellan 2019 och 2024 – före och efter kriget i Ukraina – marginell vad avser inställningen till engagemang i det militära och det civila försvaret. Det tål att upprepas att det finns många olika undersökningar av försvarsvilja, liksom olika formuleringar av frågor för att försöka mäta detta komplexa fenomen (se t.ex. Persson & Widmalm, 2023; Myndigheten för psykologiskt försvar, 2025). Det vi kan konstatera är att det finns ett starkt hypotetiskt engagemang för det civila försvaret, medan det rapporterade engagemanget i det militära försvaret i händelse av krig är väsentligt mindre i denna undersökning. Eventuellt är detta en indikation på frågans komplexitet; betydelsen av att ”befinna sig i krig” såväl som att ”engagera sig i det militära försvaret” ligger troligtvis långt ifrån många människors referensramar. Samtidigt indikerar resultaten att svenskarna överlag sätter ett stort värde på vikten av ett starkt militärt försvar. Hur starkt är då svenska folkets förtroende för försvaret, och hur har förtroendet för försvarsalliansen Nato utvecklats under Sveriges första år som fullvärdig medlem?

Svenskarnas förtroende för det militära försvaret

Även institutionsförtroende är ett komplext fenomen och påverkas av en rad faktorer, såsom institutionernas bedömda kompetens, deras uppfattade betydelse eller viktighet, och rådande socio-kulturella värderingar i samhället (Holmberg & Weibull, 2001, 2008, även Feaver, 2023). Som frågan är ställd (se kommentar under Figur 1 nedan) ligger tonvikten på en utvärdering av institutionernas kompetens, men vi kan anta att frågor om deras uppfattade betydelse – särskilt när det gäller försvaret – också spelar in när individer rapporterar stort eller litet förtroende. Sedan 2017 års nationella SOM-undersökning har förtroendet för försvaret stärkts för varje år och den positiva trenden håller i sig, denna gång dock med minsta möjliga marginal.

Försvarets förtroendebalans – alltså andelen som uppger stort förtroende minus andelen som uppger litet förtroende – är +51 i 2024 års mätning, en uppgång med en procentenhet från 2023 års resultat (se Figur 1 nedan). För femte året i rad noteras försvarets mest positiva förtroendebalans i den nationella SOM-undersökningens historia. Även om försvaret de senaste åren noterat endast mindre uppgångar i förtroendebalansen utsträcker sig den positiva trenden nu till åtta år och markerar ett tydligt slut på den period då försvarets förtroendebalans i regel låg nära eller under nollstrecket. I figur 1 nedan redovisas förtroendet för försvaret samt för polisen och domstolarna.

Figur 1 Förtroende för polisen, domstolarna och försvaret, 1986–2024 (balansmätt)

Kommentar: Frågan löd *Hur stort förtroende har du för det sätt följande institutioner och grupper sköter sitt arbete?* Svarsalternativen var *Mycket stort förtroende*, *Ganska stort förtroende*, *Varken stort eller litet förtroende*, *Ganska litet förtroende* samt *Mycket litet förtroende*. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Förtroendebalansen avser andelen som svarat *Mycket* eller *Ganska stort förtroende* minus andelen som svarat *Mycket* eller *Ganska litet förtroende*. Antal svarande år 2024 (försvaret) var 1 772.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1986–2024.

Som tidigare berörts i SOM-sammanhang (Ydén & Berndtsson, 2012) samvarierar förändringar i försvarsförtroende inte sällan med sådana i svenskarnas förtroende för andra myndigheter, till exempel polisen. Sett över ett decennium är det dock uppenbart att förtroendet för försvaret har stärkts markant även i relation till både polis och domstolar. Det inledande 2000-talets försvarspolitik med nedskärningar samt ansträngningar att stöpa om invasionsförsvaret till ett litet yrkesförsvär främst för insatser utomlands vann aldrig svenskarnas förtroende, trots omfat-

tande marknadsföringsinsatser. Förtroendebalansen för försvaret låg flera tiotals procentenheter under den för polisen respektive domstolarna och indikerade en tydlig brist på samsyn kring försvaret. Försvarets uppgång i förtroende inleddes efter återgången till fokus på försvar av svenskt territorium, återaktiverad värnplikt och ökade satsningar – och nu ligger försvarsförtroendet på en högre nivå än det för domstolarna och i samma härad som polisens. Tabell 1 nedan redovisar resultaten när det gäller förtroende efter kön, ålder och partisympati.

Tabell 1 Förtroende för försvaret efter kön, ålder och partisympati, 2024 (procent, balansmått)

	Mycket stort förtroende	Ganska stort förtroende	Varken stort eller litet förtroende	Ganska litet förtroende	Mycket litet förtroende	Summa procent	Antal svarande	Balans
<i>Samtliga</i>	20	40	31	6	3	100	1 772	+51
<i>Kön</i>								
Kvinna	20	39	32	6	3	100	829	+50
Man	21	41	28	7	3	100	883	+52
<i>Ålder</i>								
16–29	33	37	22	4	4	100	218	+62
30–49	20	39	29	9	3	100	459	+47
50–64	21	40	29	6	4	100	484	+51
65+ år	16	40	36	6	2	100	611	+48
<i>Parti-sympati</i>								
V	12	27	42	11	8	100	117	+20
S	21	41	33	4	1	100	535	+57
C	20	57	22	1	0	100	94	+76
L	28	44	21	7	0	100	72	+65
M	24	45	26	4	1	100	333	+64
KD	21	30	38	11	0	100	63	+40
MP	19	41	31	6	3	100	113	+51
SD	20	38	28	9	5	100	225	+44

Kommentar: Frågan löd *Hur stort förtroende har du för det sätt följande institutioner och grupper sköter sitt arbete?* Svarsalternativen var *Mycket stort förtroende*, *Ganska stort förtroende*, *Varken stort eller litet förtroende*, *Ganska litet förtroende* samt *Mycket litet förtroende*. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Förtroendebalansen avser andelen som svarat *Mycket* eller *Ganska stort förtroende* minus andelen som svarat *Mycket* eller *Ganska litet förtroende*.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2024.

I den senaste SOM-undersökningen uppger 60 procent ett mycket eller ett ganska stort förtroende för försvaret (en uppgång från 59 procent i 2023 års undersökning) medan 9 procent uppger mycket eller ganska litet förtroende (oförändrat från föregående år). Det finns ingen stor skillnad i försvarsförtroende mellan kvinnor och män; bland kvinnor uppgav 59 procent ganska eller mycket stort förtroende (upp från 56 procent i 2023 års undersökning); för män är siffran 62 procent (upp från 54 procent i 2023 års undersökning).

Avseende åldersgrupper så har förtroendet för försvaret ökat tydligt i den yngsta åldersgruppen (16–29 år), där förtroendebalansen +62 kan jämföras med +47 i 2023 års mätning. Samtliga andra åldersgrupper noterar ett försvarsförtroende som förvisso också är stort, men med noteringar 11–16 procent lägre.

Allra störst förtroende för försvaret uppger sympatisörer till Centerpartiet: 77 procent av dem uppger mycket eller ganska stort förtroende, medan endast 1 procent uppger mycket eller ganska litet förtroende (totalt +76 i förtroendebalans). Därefter kommer Liberalernas sympatisörer med +65 i förtroendebalans, följda av sympatisörer till Moderaterna (+64 i förtroendebalans). Minst förtroende för försvaret uppger Vänsterpartiets sympatisörer, som noterar +20 i förtroendebalans (en uppgång från +18 i 2023 års mätning).

Sammantaget kan vi konstatera att det allmänna förtroendet för försvaret är fortsatt stort. Förklaringen till det stora förtroendet är dock komplicerad. När svenskarna tar ställning till påståendet att försvaret skulle klara av att försvara Sverige mot ett militärt angrepp – alltså försvarets kärnuppgift – uppger 36 procent att de bedömer påståendet delvis eller helt riktigt, medan 50 procent bedömer det delvis eller helt felaktigt (14 procent har ingen uppfattning i frågan). Så även om det allmänna institutionsförtroendet är relativt stort finns det anledning att skilja på detta och förtroendet för hur försvaret ytterst skulle klara sin kärnuppgift. Samtidigt kan vi se att det även här finns en utveckling mot större förtroende; 2021 uppgav 23 procent att de delvis eller helt instämmer med påståendet att försvaret skulle klara av att försvara Sverige medan 60 procent bedömde detta som helt eller delvis felaktigt (Ydén m.fl., 2022). Hur ser det då ut med förtroendet för Nato?

Ett år som Natomedlem: Svenskarnas förtroende för Nato

Den 7 mars 2024 blev Sverige medlem av Nato. Medlemskapet innebar slutet på en lång och svår process, där Sverige redan sommaren 2022 hade lämnat in sin ansökan om medlemskap. Men Turkiet och Ungern vägrade länge att godkänna Sveriges ansökan, och den förväntade tidpunkten för godkännandet sköts därför gång på gång upp.

Rysslands invasion av Ukraina i februari 2022 följdes av ett starkt ökat opinionsstöd för att Sverige skulle söka medlemskap i Nato. Andelen i befolkningen som ställde sig positiv till ett svenskt Nato-medlemskap ökade från 29 till 64 procent mellan 2021 och 2022. Andelen svenskar som ansåg att förslaget om ett svenskt

Nato-medlemskap var mycket eller ganska dåligt minskade från 29 till 14 procent (Bjereld & Oscarsson, 2023).

Under den långa ratificeringsperioden minskade svenska folkets förtroende för Nato, även om förtroendebalansen som helhet fortfarande var positiv (se även kapitel av Widmalm m.fl., denna volym). År 2022 uppgick förtroendebalansen för Nato till +37, och år 2023 uppgick den till +29. I 2024 års undersökning – som genomfördes när Sverige varit medlem av Nato i ett halvår – har förtroendebalansen ökat till +38.

Tabell 2 Förtroende för Nato efter kön, ålder och partisympati, 2024 (procent, balansmått)

	Mycket stort förtroende	Ganska stort förtroende	Varken stort eller litet förtroende	Ganska litet förtroende	Mycket litet förtroende	Summa procent	Antal svarande	Balans
<i>Samtliga</i>	14	40	30	9	7	100	1 763	+38
<i>Kön</i>								
Kvinna	13	37	36	8	6	100	823	+36
Man	16	42	25	9	8	100	883	+41
<i>Ålder</i>								
16–29	18	29	34	12	7	100	216	+28
30–49	16	37	27	10	10	100	459	+33
50–64	13	38	35	7	7	100	484	+37
65+ år	13	45	28	8	6	100	604	+44
<i>Parti-sympati</i>								
V	3	20	30	21	26	100	116	-24
S	12	42	33	8	5	100	538	+41
C	15	47	29	8	1	100	98	+53
L	17	57	20	3	3	100	71	+68
M	22	49	25	3	1	100	330	+67
KD	16	39	34	11	0	100	62	+44
MP	13	34	36	13	4	100	113	+30
SD	18	34	26	11	11	100	224	+30

Kommentar: Frågan löd *Hur stort förtroende har du för det sätt följande institutioner och grupper sköter sitt arbete?* Svarsalternativen var *Mycket stort förtroende*, *Ganska stort förtroende*, *Varken stort eller litet förtroende*, *Ganska litet förtroende* samt *Mycket litet förtroende*. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Förtroendebalansen avser andelen som svarat *Mycket* eller *Ganska stort förtroende* minus andelen som svarat *Mycket* eller *Ganska litet förtroende*.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2024.

Män uppger något större förtroende än kvinnor för Nato (förtroendebalans +41 respektive +36). Den äldsta åldersgruppen uppger större förtroende för Nato än den yngsta åldersgruppen (förtroendebalans +44 respektive +28).

Bland partisympatisörerna är förtroendet för Nato störst hos de fyra borgerliga partierna (Liberalerna +68, Moderaterna +67, Centerpartiet +53 samt Kristdemokraterna +44). Bland de rödgröna partiernas sympatisörer är förtroendet för Nato störst bland Socialdemokraterna (+41) och Miljöpartiet (+30). Vänsterpartiet är det enda parti som har en negativ förtroendebalans för Nato (-24). Förtroendebalansen för Nato bland Sverigedemokraternas sympatisörer uppgår till +30.

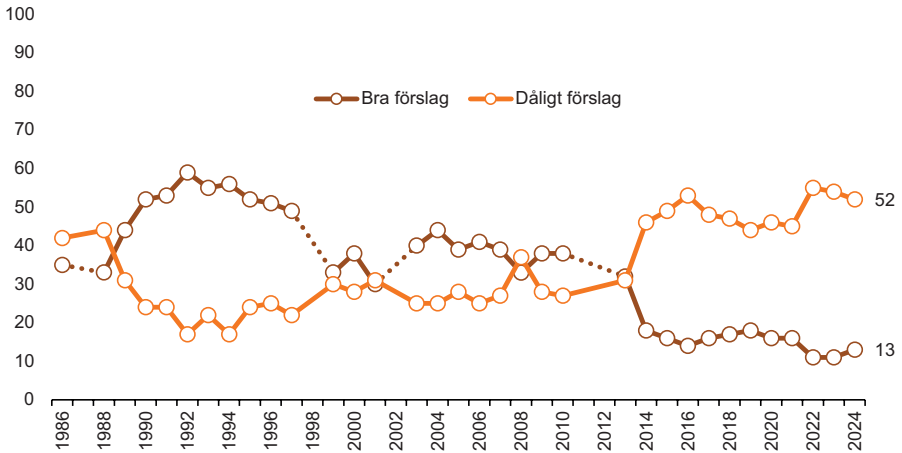
I 2024 års undersökning ber vi också svarande ta ställning till påståendet att det var fel av Sverige att söka medlemskap i Nato. 24 procent tycker att påståendet är helt eller delvis riktigt, medan 60 procent finner påståendet helt eller delvis felaktigt (16 procent har ingen uppfattning i frågan). Vi kan således konstatera att vid tillfället då enkäten besvarades fanns ett visst ifrågasättande av beslutet om medlemskap, men också en klar majoritet som stödde beslutet. Det är dock viktigt att komma ihåg att undersökningen genomfördes innan Donald Trump tillträdde som president i USA. Donald Trumps utrikespolitik har hittills bedrivits på ett sätt som fått många bedömare att ifrågasätta hållbarheten i den transatlantiska länken och i stället fråga sig om USA verkligen skulle komma till de europeiska staternas försvar om Ryssland anföll. Om undersökningen genomförts idag är det därför inte osannolikt att förtroendesiffrorna för Nato skulle kunna tänkas bli lägre, samt att fler eventuellt skulle uttrycka en annan syn på beslutet att söka medlemskap.

Ett vikande stöd för försvarsutgifterna?

De senaste åren har det svenska opinionsstödet för försvarsutgifterna legat på rekordhöga nivåer. Endast 11 procent av de tillfrågade 2022 och 2023 ansåg att försvarsutgifterna borde minska. Hösten 2024 innebar ett försiktigt trendbrott (figur 2).

Av de tillfrågade ansåg 13 procent att försvarsutgifterna borde minska, medan 52 procent ansåg att det var ett dåligt förslag. Opinionsbalansen uppgick därmed till -39, jämfört med -44 år 2022 och -43 år 2023.

Men trendbrottet kan vara tillfällig. Efter Donald Trumps tillträde som amerikansk president råder det en stark konsensus mellan de politiska partierna om att Sverige måste upprusta och satsa ännu större summor för försvaret. Frågan för dagen i svensk debatt är inte om de svenska försvarsutgifterna ska öka, utan med hur mycket och hur ökningen ska finansieras.

Figur 2 *Inställning till att minska försvarsutgifterna, 1986–2024 (procent)*

Kommentar: Frågan löd *Vilken är din åsikt om följande förslag? Minska försvarsutgifterna.* Svarsalternativen var *Mycket bra förslag*, *Ganska bra förslag*, *Varken bra eller dåligt förslag*, *Ganska dåligt förslag* samt *Mycket dåligt förslag*. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Bra förslag visar andel *Mycket* och *Ganska bra förslag*. Dåligt förslag visar andel *Ganska* och *Mycket dåligt förslag*. Antal svarande år 2024 var 1 718.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1986–2024.

SOM-institutet har undersökt svenska folkets åsikt om försvarsutgifterna nästan varje år sedan 1986. Efter Sovjetunionens upplösning och kalla krigets slut i början av 1990-talet fick förslaget "Minska försvarsutgifterna" starkt stöd bland svenskarna, med opinionsbalanser runt +40. Under 2000-talet fanns fortfarande ett stöd i opinionen för minskade försvarsutgifter, men mellan 2013 och 2014 skedde en dramatisk förändring. Opinionsbalansen sjönk från +2 till -28. Förändringen sammanföll med Rysslands annekteringar av territorium i östra Ukraina samt Krimhalvön. Sedan dess har stödet för förslaget "Minska försvarsutgifterna" varit litet. Opinionsbalansen har varierat mellan -39 (2016), rekordlåga -44 (2022) och -39 (2024).

Tabell 3 *Inställning till att minska försvarsutgifterna, 2024 (procent, balansmätt)*

	Mycket bra förslag	Ganska bra förslag	Varken bra eller dåligt förslag	Ganska dåligt förslag	Mycket dåligt förslag	Summa procent	Antal svarande	Balans
<i>Samtliga</i>	5	8	35	31	21	100	1 718	-39
<i>Kön</i>								
Kvinna	4	9	41	31	15	100	818	-33
Man	6	8	29	31	26	100	880	-43
<i>Ålder</i>								
16–29	4	11	42	26	17	100	202	-28
30–49	7	9	37	29	18	100	447	-31
50–64	5	8	31	34	22	100	464	-43
65+ år	5	8	33	32	22	100	605	-41
<i>Parti-sympati</i>								
V	19	19	42	11	9	100	114	+18
S	4	10	40	33	13	100	528	-32
C	1	10	31	41	17	100	98	-47
L	0	7	34	41	18	100	71	-52
M	2	4	26	39	29	100	319	-62
KD	2	7	33	24	34	100	59	-49
MP	6	9	50	29	6	100	114	-20
SD	3	7	23	26	41	100	219	-57

Kommentar: Frågan löd *Vilken är din åsikt om följande förslag? Minska försvarsutgifterna*. Svarsalternativen var *Mycket bra förslag*, *Ganska bra förslag*, *Varken bra eller dåligt förslag*, *Ganska dåligt förslag* samt *Mycket dåligt förslag*. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Balansmättet avser andelen som svarat *Mycket* eller *Ganska bra förslag* minus andelen som svarat *Mycket* eller *Ganska dåligt förslag*.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2024.

Kvinnor är mindre negativa än män till att minska försvarsutgifterna (-33 respektive -43). Den yngsta åldersgruppen är mindre negativ än den äldsta åldersgruppen (-28 respektive -41). Bland de politiska partierna uppvisar endast Vänsterpartiets sympatisörer en övervikt för att minska försvarsutgifterna (+18). Miljöpartiets (-20) och Socialdemokraternas (-32) sympatisörer är något mindre negativa än de borgerliga partiernas och Sverigedemokraternas sympatisörer till att minska försvarsutgifterna (Moderaterna -62, Sverigedemokraterna -57, Liberalerna -52, Kristdemokraterna -49 samt Centerpartiet -47).

Folkförankring i förändring?

Inom ramen för SOM-undersökningarna har vi undersökt inställningen till olika säkerhets- och försvarspolitiska förslag och beslut i snart 15 år. Sedan 2015 har vi, som noteras ovan, kunnat observera en gradvis ökande samstämmighet kring försvarsfrågor och försvarspolitiska beslut mellan politiska beslutsfattare och en stor andel av befolkningen. I gränslandet mellan krig och fred med både tydliga konventionella och mer diffusa hot verkar den tidigare observerade samstämmigheten i huvudsak att bestå, även om det finns vissa indikationer på förändring. När det gäller försvarsviljan anser en stor majoritet av svenskarna att det är viktigt med ett starkt militärt försvar, även om en väsentligt mindre andel kan se sig själva som del av just det militära försvaret i händelse av krig. Dock finns en tydligt indikerad vilja att ställa upp för det civila försvaret, vilket ju också utgör en viktig del av totalförsvarstanken. Som tidigare nämnts ska vi vara försiktiga med att dra alltför stora slutsatser av utfallet och tillståndet för "försvarsviljan" i Sverige; detta är ett komplext fenomen som inte enkelt låter sig mätas.

När det gäller det allmänna förtroendet för såväl försvaret som Nato pekar siffrorna återigen på en svag ökning. Här är det intressant att notera en större ökning i förtroende hos yngre individer. Det är inte otänkbart att ökningen speglar en uppfattning om ökad viktighet när det gäller försvaret snarare än en bedömning av förmågan hos institutionen. Bedömningen av försvarets förmåga ger ett något annorlunda utfall, men även här ser vi en ökning i tilltro jämfört med perioden innan Ukrainakriget. Här är det tänkbart att politiska beslut om att förstärka förmågan hos det militära försvaret, tillsammans med en ökad osäkerhet (och oro), kan förklara delar av denna ökning. När det gäller Nato finns även här ett övervägande stort förtroende; eller kanske ska vi säga *finns*. Enkäterna för den senaste SOM-undersökning samlades in under hösten 2024, och det är inte otroligt att USA:s agerande i relation till Nato och europeisk säkerhet åtminstone för en tid kan tänkas påverka förtroendet för alliansen.

Slutligen kan vi se en indikation på vikande stöd för försvarsutgifterna (en av försvarets viktigaste förutsättningar), med en liten ökning av andelen som vill minska dessa, samtidigt som andelen som motsätter sig en minskning är något mindre än tidigare. Om denna trend håller i sig indikerar det en potentiell konflikt med nuvarande förslag och beslut, där intentionen hos regeringen snarare är att öka försvarsutgifterna. Sammantaget kan vi konstatera att i relation till de områden vi analyserat finns överlag en fortsatt samstämmighet kring (och legitimitet för) den förda politiken. Det är dock troligt att opinionen kommer att formas av händelser i omvärlden, och inte minst av USA:s förändrade strategiska och ekonomiska engagemang och intressen. Analyser av hur detta påverkar såväl politiska beslut som samstämmigheten kring försvaret får vi dock återkomma till i kommande undersökningar.

Referenser

- Berndtsson, J. (2024). Hybrid Threats and the ‘New’ Total Defence: The Case of Sweden. I T. Heier & O. J. Borch (Red.), *Preparing for Hybrid Threats to Security: Collaborative Preparedness and Response*. Routledge: Abdingdon and New York, pp. 150-164.
- Berndtsson, J. (2025). Civilian-military collaboration and the re-invention of Swedish total defence. I G.F. Rongved (Red.), *European Total Defence: Past, Present, and Future*. Routledge: Abingdon and New York, pp. 54-75.
- Bjereld, U., & Oscarsson, H. (2023). Jordskred i svensk Nato-opinion efter Rysslands invasion av Ukraina. I U. Andersson, A. Carlander, J. Martinsson, N. Theorin & P. Öhberg (Red.), *Ovisshetens tid*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Feaver, P. D. (2023). *Thanks for Your Service: The Causes and Consequences of Public Confidence in the US Military* (1st ed.). Oxford University Press.
- Holmberg, S., & Weibull, L. (2001). Förtroendefall? I S. Holmberg & L. Weibull (Red.), *Land, Du välsignade?* s. 27–48.
- Holmberg, S., & Weibull, L. (2008). Svenskt institutionsförtroende på väg upp igen? I S. Holmberg & L. Weibull (Red.), *Skilda världar*. SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Jonsson, D. K., & Wedebrand, C. (2021). *Svenskarnas Försvarsvija* (FOI-R—5206—SE). Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut [FOI].
- Malmström, J., & Berndtsson, J. (2025). Constructing “Society’s Soldiers”: Identity Work, (Total) Defence Willingness and the Swedish Home Guard, *Scandinavian Journal of Military Studies*, 8(1), p. 1–16. <https://doi.org/10.31374/sjms.290>
- Myndigheten för psykologiskt försvar, MPF. (2025). *Opinioner 2024: Allmänhetens syn på samhällsskydd, beredskap, säkerhetspolitik och försvar*. MPF: Karlstad. Via: <file:///Users/xbernj/Downloads/mpf-opinioner-2024-1.pdf>. Åtkomst 14 mars 2025.
- Persson, T., & Widmalm, S. (2023). Upon entering NATO: explaining defence willingness among Swedes. *European Security* 33(4), 690–710.
- Regeringen (7 januari 2024). Anförande av minister för civilt försvar Carl-Oskar Bohlin vid Folk och Försvars Rikskonferens 2024. Via: <https://www.regeringen.se/tal/2024/01/anforande-av-minister-for-civilt-forsvar-carl-oskar-bohlin-vid-folk-och-forsvars-rikskonferens-2024/>. Åtkomst 14 mars 2025.
- Regeringen (12 januari 2025). Statsministerns tal på Folk och Försvars rikskonferens i Sälen. Via: <https://www.regeringen.se/tal/2025/01/statsministerns-tal-pa-folk-och-forsvars-rikskonferens-i-salen/>. Åtkomst 14 mars 2025.
- Schiff, R. (2009). *The Military and Domestic Politics: a Concordance Theory of Civil-military Relations*. London/New York: Routledge.
- Shields, P. M. (2020). Dynamic Intersection of Military and Society. I A. McD Sookermany (Red.), *Handbook of Military Sciences*. Springer Cham.

- Ydén, K., & Berndtsson, J. (2012). När kriget kommit – Svenskarna och den nya försvarspolitiken. I L. Weibull, H. Oscarsson, & A. Bergström (Red.), *I Framtidens Skugga*, SOM-rapport nr 56, SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Ydén, K., Bjereld, U., & Berndtsson, J. (2022). Hultqvistdoktrinen uppgång och fall? Svensk försvarsoption i en osäker tid. I U. Andersson, H. Oscarsson, B. Rönnerstrand & N. Theorin (Red.), *Du sköra nya värld*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Ydén, K., Bjereld, U., & Berndtsson, J. (2024). De grusade förhoppningarnas år: strandad Nato-process och det industriella krigets återkomst. I U. Andersson, B. Rönnerstrand & A. Carlander (Red.), *Inferno*. SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Ångström, J., & Ljungkvist, K. (2023). Unpacking the varying strategic logics of total defence. *Journal of Strategic Studies*, 47 (4), 498–522.

